

Hellström-forskningens nestor avliden

Vår hedersmedlem, litteraturdocenten Bengt Tomson har avlidit i en ålder av 91 år. Också hans hustru Margret har avlidit.

Tomsons betydelse för Hellström-forskningen och därmed också för Gustaf Hellström-sällskapet kan knappast överskattas. Han var tidigt ute. Året efter Hellströms död publicerade han artikeln "Skarpskytten" i *BLM* (1954). Redan här riktas intresset mot den eventuella verklighetsbakgrunden till och framväxten av romanen *Snörmakare Lekholm får en idé* (1927). Den fiktiva huvudkaraktären i Hellströms roman går tillbaka på en snörmakare Andersson, vars tragik Hellström skildrat i novellen "Skarpskytten" (1908). Men den snörmakaren är också helt fiktiv, finner Tomson.

Ett par år senare återkom Tomson till snörmakaren, nu med undersökningen "Gustaf Hellström får en idé. Några anteckningar kring snörmakare Lekholm". Här kunde Tomson övertygande visa att realisten Hellström ligger mycket nära verkligheten i romanen, när han skildrar den unge snörmakarens hjältedåd under slaget vid Kolding 1849. Här infogas fullt autentiska dokument, om än lätt bearbetade. Tomsons artikel publicerades åter i förra vårens medlemsblad: *Snörmakare Lekholm och hjältarna från dansk-slesvigska kriget*.

Bengt Tomsons storverk är förstås avhandlingen från 1961, *Gustaf Hellström och hans väg till Snörmakare Lekholm får en idé*. Den avslutande, ovärderliga förteckningen över Hellströms "bidrag till olika tidningar, tidskrifter och bokverk" finns sedan några år tillgänglig på sällskapetets hemsida.

Det som reds ut i avhandlingen är bakgrunder och förarbeten inte bara till snörmakarromanen utan också till den första Petreus-romanen: *Dagdrömmar* (1921). I bägge verken gestaltas och bearbetas det komplicerade förhållandet till den stränge fadern, styckjunkaren Eric August Hellström. Redan i Hellströms ungdomsnoveller finner Tomson teman och episoder som skulle återkomma.

Med utgångspunkt i begreppet "livslögn" från Ibsens drama *Vildanden* diskuterar Tomson vad han kallar "illusionsproblemet" hos Hellström. Människorna i novellerna har överdrivna tankar om sitt eget värde. Men de tas ur sina illusioner – på ett ofta grymt sätt – av en oförstående omvärld. Till dessa självöverskattare hör också Hellströms udda och svåranpassade barnkaraktärer. Här är det återigen faderskonflikten som ligger bakom, menar Tomson. Pojkens fantasier ses av fadern som en feg och närmast oärlig flykt från verkligheten.

Den unge Hellström väljer att bli konstnär och "murvel", men konstnärskap saknar värde i faderns ögon och tidningsskrivande är rent av föraktligt. Ångesten över att inte uppfylla faderns krav gestaltas rent konkret av Hellström i form av romankaraktärernas bedrägerier eller förfalskningsbrott.

Lennart Leopold